

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії і спеціальних методик*

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
логопедії і спеціальних методик
протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.
Завідувач кафедри
_____ **Олексій ГАВРИЛОВ**

**АЛЬТЕРНАТИВНА КОМУНІКАЦІЯ
ВОК – 02**

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Викладач (викладачі)	Сімко Алла Володимирівна	
Контактний телефон	0384976368	
E-mail	kaflogoped@ukr.net , kaflogoped@kpnu.edu.ua	
Профайл викладача	https://logo.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/simko-alla-volodymyrivna/	
Назва освітньої програми	Спеціальна освіта (Логопедія).	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка	
Спеціальність	016 Спеціальна освіта	
Статус дисципліни	Дисципліна вибіркового освітнього компоненту	
Сторінка курсу в MOODLE		
ПРЕРЕКВІЗИТИ І КОРЕКВІЗИТИ КУРСУ		
Міждисциплінарні зв'язки	«Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення», «Пропедевтика мовленнєвих порушень», «Психологія осіб з мовленнєвими порушеннями».	
Мова викладання	українська	
Обсяг дисципліни		
Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання

Рік навчання		2022-2023	2022-2023
Семестр вивчення		3	3
Кількість кредитів ЄКТС		4	4
Загальний обсяг годин		120 год.	120 год.
Кількість годин навчальних занять		40 год.	16 год.
Лекційні заняття		20 год.	8 год.
Практичні заняття		20 год.	8 год.
Семінарські заняття		-	-
Лабораторні заняття		-	-
Самостійна та індивідуальна робота		80 год.	104 год.
Форма підсумкового контролю		залік	залік
Анотація курсу.	Програма курсу вивчає особливості надання та забезпечення психолого-педагогічної допомоги дітям з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення засобами альтернативних комунікативних технологій		
Консультації з навчальної дисципліни		Онлайн-консультації або очні консультації (згідно графіка)	
Мета і завдання курсу		Мета курсу: підготувати здобувачів вищої освіти до корекційно-педагогічної роботи з дітьми, що мають істотне обмеження або повну відсутність вербального мовлення. Основні завдання дисципліни: 1. Оволодіти знаннями про психофізіологічні механізми формування мовленнєвого спілкування та комунікативних здібностей. 2. Бути обізнаними в сучасних підходах до організації немовленнєвої комунікації, видами та засобами альтернативної та допоміжної комунікації. 3. Знати зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації, основні технології навчання альтернативної та допоміжної комунікації та методичні прийоми навчання альтернативної та допоміжної комунікації. 4. Проводити діагностичне дослідження стану сформованості комунікативних навичок дітей, що мають істотне обмеження або повну відсутність вербального мовлення. 5. Орієнтуватися в основних видах і засобах навчання альтернативної та допоміжної комунікації. 6. Здійснювати диференційований підбір прийомів та засобів навчання альтернативної та допоміжної комунікації в залежності від стану сформованості комунікативної функції дитини з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення. 7. Використовувати мотиваційні стимули навчання альтернативної та допоміжної комунікації.	
ФОРМАТ КУРСУ			
Форми та види проведення навчальних занять		Лекційні заняття, практичні заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота.	

	Методи та форми контролю	<u>Методи контролю:</u> опитування на практичних заняттях, участь в дискусіях, вирішення проблемних кейсів, тощо. <u>Форми контролю:</u> розробка презентацій, індивідуальних або групових проектів, підготовка реферативної доповіді, написання модульної контрольної роботи.
	Необхідне технічне та програмне забезпечення, обладнання	Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загально вживаних програм і операційних систем.
	Індивідуальні завдання	1. Виготовити піктограми з допомогою карток і фотографій. 2. Підготувати повідомлення на тему «Значення міміки людини». 3. Виготовити альбом із значеннями певних поз людини. 4. Скласти комплекс ранкової гімнастики за допомогою карток. 5. Підготувати презентацію про використання невербальних засобів спілкування в дошкільному закладі. 6. Виготовити тематичні альбоми для невербального спілкування. Виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань має на меті вироблення умінь, необхідних для вирішення професійних завдань. Порядок виконання: -ознайомитися з вимогами до індивідуального завдання; -ознайомитися зі змістом індивідуального завдання; -визначити, чи доводилося вам виконувати подібні завдання; -проаналізувати теоретичний матеріал, необхідний для виконання індивідуального завдання; -визначити питання, на які ви не можете дати відповіді самостійно, та зверніться з ними на консультації до викладача; -конкретизувати завдання, які ви маєте вирішити в ході виконання індивідуального завдання; -скласти розгорнутий план виконання завдання; -підбрати методи виконання завдання; -виконати індивідуальне завдання відповідно до плану; -проаналізувати, чи всі поставлені завдання ви виконали; -внести, при потребі, корективи до виконаного завдання. -оформити завдання відповідно до вимог; -здати завдання викладачу у зазначений термін.
	Інтегральна компетентність (ІК) Загальні компетентності (ЗК) Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	ІК - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів спеціальної та інклюзивної освіти в цілому та логопедії зокрема і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. ЗК 4 - Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 9 - Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК 10 - Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). СК 1 - Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

		СК 3 - Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності. СК 6 - Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний логопедичний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами. СК 11 - Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.						
	СХЕМА КУРСУ							
	Денна форма							
	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
		разом	у тому числі					
			лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
	Зміст освітнього компоненту							
	Тема 1. Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації.	9	2	2			5	
	Тема 2. Структурний компонент допоміжної та альтернативної комунікації.	9	2	2			5	
	Тема 3. Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації.	9	2	2			5	
	Тема 4. Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	9	2	2			5	
	Тема 5. Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	9	2	2			5	
	Тема 6. Комунікація за допомогою технічних засобів.	14	2	2			5	5
	Тема 7. Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення.	14	2	2			5	5
	Тема 8. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.	14	2	2			5	5
	Тема 9. Комунікація за допомогою графічних символів.	14	2	2			5	5
	Тема 10. Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS».	19	2	2			10	5
	Разом годин	120	20	20			55	25

РН 11 - Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ПОЛІТИКА КУРСУ

1. Необхідність дотримання обов'язкових принципів академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності в КПНУ https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view та Положенням про дотримання академічної доброчесності <https://drive.google.com/file/d/1nVC6hDHeT4WxNS5c45xybMiWBEVDbGpb/view>

2. Відвідування занять здобувачами вищої освіти є обов'язковою складовою організаційного освітнього процесу. Про неможливість відвідування занять з поважних причин мають завчасно повідомляти викладача (-ів). Деталі за покликанням:

<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

3. Підтримується креативна ініціатива здобувача (-ів) вищої освіти.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Форми оцінювання	Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю. Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача, а також індивідуального завдання (виконання та захист тематичної роботи). Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі. https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view https://drive.google.com/file/d/0B4IW4J1QFZAoLXVNNzg2bFJTRng2ZVFjdnA0dEV1YmFiQXY4/view?resourcekey=0-CxWUU4B0hXDwe08FZrsfoQ
-------------------------	---

Таблиця 1

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
			екзаменаційна	залікова
			відмінно	зараховано
90-100	A (відмінно)	10		
82-89	B (дуже добре)	25		
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25		
60-66	E (достатньо)	10	задовільно	
35-59	FX		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F			

Перелік орієнтовних питань до підсумкового контролю	1. Чим зумовлюється потреба у спілкуванні між людьми? 2. Яку роль відіграє спілкування у суспільному житті? 3. У чому полягає соціальна сутність спілкування? 4. Яка роль у спілкуванні належить невербальній комунікації?
--	---

	5. У чому виявляється культура невербального спілкування? 6. Що означає комунікативна функція спілкування? 7. У чому полягає суть інтерактивного боку спілкування? 8. Яким є механізм ідентифікації при сприйманні іншої людини? 9. За якими принципами спілкування поділяють на різновиди? 10. Якими є умови ефективності спілкування? 11. Поняття альтернативної та додаткової комунікації. 12. Найважливіші питання в організації роботи у використанні засобів ААС. 13. Діагностика комунікативних можливостей дитини. 14. Організація спілкування при значних обмеженнях вербальної комунікації. 15. Теоретичні аспекти процесу спілкування. 16. Розвиток спілкування в онтогенезі. 17. Спілкування як потреба. 18. Поняття альтернативні системи комунікації. 19. Засоби комунікації не потребуючі спеціальних пристосувань. 20. Технічні засоби комунікації. 21. Планування роботи по навчанню альтернативній комунікації на діагностичній основі. 22. Етапи організації спілкування з дитиною. 23. Навчання альтернативній комунікації дітей з ООП. 24. Альтернативна система навчання комунікації «PECS». 25. Ступені навчання альтернативної системи комунікації. 26. Методика навчання альтернативній системі комунікації. 27. Засоби навчання альтернативній системі комунікації. 28. Діагностика потреб дітей у підтримуючій комунікації. 29. Комунікативна поведінка (вокалізація, погляд, міміка, жести, інтерактивна поведінка). 30. Лінгвістичні здібності (сприйняття і розуміння, здібність мовного висловлювання, артикуляційна моторика, мова, допомога при комунікації, читання і письмо). 31. Рухові здібності. 32. Когнітивні здібності (увага, сприйняття, зорове сприйняття, слухове сприйняття, тактильне сприйняття, знаково-символічна діяльність, мислення і пам'ять). 33. Психосоціальні здібності. 34. Підходи до діагностики потреб у підтримуючій комунікації. 35. Охарактеризувати онтогенетичний підхід. 36. Охарактеризувати середовищний підхід. 37. Навчання елементарним комунікативним функціям. 38. Здійснення вибору дитини в АК. 39. Вимога в АК. 40. Привертання уваги в АК. 41. Відхилення, непогодження в АК. 42. Коментарі в АК.
--	---

	43. Щоденна соціальна взаємодія в АК. 44. Навчання навичкам ініціювання, ведення і підтримання діалогу.
Рекомендована література (основна, допоміжна, інтернет-ресурси)	Основна: 1. Гаврилов О.В. Особливості розвитку психічних процесів дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія. Вип.ІІ. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. С.26. 2. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі. Навчальний посібник. Видання 2 доп. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2006, 2012. 332 с. 3. Горудко Т.В. Поддерживающая и альтернативная коммуникация : учеб.-метод. Пособие Минск : БГПУ, 2015. 148 с. 4. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги : навч. Посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 110с. 5. Сімко А.В. Альтернативна комунікація в системі роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Спеціальна і інклюзивна освіта: проблеми та перспективи : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 квітня / за ред. О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В. 2021 р. С. 148–151. 6. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом: монографія. Київ: НПУ імені МП Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017 р. Допоміжна: 1.Дмітрієва О.І., Докучіна Т.О. Розвиток комунікативної компетентності корекційних педагогів засобами тренінгу командної взаємодії. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип.11 /за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2018. С.101-110. 2. Лобанова А. С. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти : підручник для студ. вищ. навч. закл – Київ : Каравела, 2017. – 468 с. 3. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник : у 9 кн. Кн. 8. Дитина з аутизмом / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, Т. В. Сак [та ін.] ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – Київ : Літопис–ХХ, 2010. – 38 с. – (Інклюзивна освіта). 4. Скрипник Т. В. Методика дослідження психічних процесів у дошкільників з аутизмом : методичні рекомендації Київ : Пед. думка, 2008. – 72 с. 5. Сухіна І. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом : посібник / І. Сухіна, І. Риндер, Т. Скрипник ; Інститут спеціальної педагогіки НАПН України ; за ред. І. В. Сухіної. – Київ ; Чернівці : Букрек, 2017. – 192 с. 6. Яковлева Л. М. Психологічний супровід дітей-аутистів – Київ : Редакції загальнопед. газет, 2013. – 120 с. – (Бібліотека "Шкільного світу"). Феррої Л. М. Формирование навыков общения у детей с нарушениями аутистического спектра / Л.М. Феррої, Т. Д. Панюшева // Аутизм и нарушения развития. N 4. 2009. С.15-19.

	7. Фрост Л. Система альтернативной коммуникации с помощью карточек (РЕКС) / Фрост, Э. Бонди. Москва : Теревинф, 2011. 124 с. Интернет-ресурсы: http://www.dyvogra.com/ru/download-for-free/ http://www.dyvogra.com/uk/free-brochure-about-adc/ www.zygo-usa.com www.AttainmentCompany.com www.mayer-johnson.com www.itaac.com www.rehabmodul.se
--	---